

ÜLIKOOID JA ETTEVÕTTED INNOVATSIOONIS

Margus Lopp
ettevõtluse ja innovatsioonikomisjon

Üldist

Maailma 2025. aasta globaalse innovatsiooniindeksi järgi on Eesti 139 riigi seas 16. kohal.

Meil on:

- funktsioneeriv haridussüsteem
- IT-alane keskmisest suurem võimekus
- üldine innovatsiooni soosiv hoiak.

Samas on meil ka:

- pärandina sotsialistliku majanduse ja majandamise taak
- tootmise organisatsiooniline ja tehniline mahajäämus
- omakapitali nappus
- kvalifitseeritud tööjõu puudus
- turunduse madal võimekus
- jne.

Et sellelt baasilt jätkuvalt püsida globaalses konkurentsisis, on vaja teaduspõhist innovatsiooni ja majanduse laialdast uuendamist.

TA ja innovatsioon

Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon (TAI) on riikide jaoks kõige olulisem tegur pikaajalise majandusliku kasvu ja konkurentsivõime saavutamiseks.

Eriti tormiline on uuendused ja areng kõrgtehnoloogilises tööstuses.

Eestis on kõrgtehnoloogilise tööstuse osakaal vaid 5-7% SKP-st.

Kogu Eesti majandus vajab konkurentsivõime püsimiseks uuenemist, uute kõrgtehnoloogiliste ettevõtete ja tööstusharude teket.

Riigi toetusmeetmed peaksid soodustama arenguid selles suunas.

Ülikoolide ja ettevõtete sidemed

Oluline osa innovatsioonist maailmas saab alguse teadusest, eriti uutes suundades, kus väljund on kõrgtehnoloogilisesse tööstusesse. Eestis on „high-tech“ sektor on nõrk.

Seetõttu:

- ettevõtluse poolt on vajadus ülikoolide rakendusliku **teadusliku** uurimistöö järele väike.
- Ülikoolid on ise ka passiivsed ja neil on vähe või hoopis puuduvad riigi arengu strateegiatega haakuvad **oma** uurimissuunad ja -teemad
- Vähe on ettevõtetega koos ühiseid tehnoloogiate loomise projekte

Eelnevast järeldus: ülikoolid osalevad oma võimekusele ja tasemele mittevastavalt riigi innovatsioonipoliitika elluviimisel ja nad on jäetud praktiliselt kõrvale ettevõtetele suunatud arendusprojektides osalemisest ja sellega uute tehnoloogiate loomisest.

Eestis tuleks tugevdada ja arendada eelkõige neid meetmeid, mis integreeriksid ülikoolid innovatsiooniprotsessi ja tagaksid uute kõrgtehnoloogiliste ettevõtete ning tööstusharude teket ja arengut.

Ülikoolide osavõtt arendusprojektides oleks oluline tegur projektide taseme tõstmisel ja uute väljundite leidmisel.

Ülikoolide ja ettevõtete sidemete vormid

TAI edukaks toimimiseks on väga oluline ettevõtete ja ülikoolide koostöö

Sellise koostöö edukuse jaoks on vaja, et ülikoolid ja ettevõtted saaksid kasutada neile sobivaid koostöövorme. **Teadusprojektides osalemise kaudu võiks ettevõtlussektor juba algusest peale olla uute tehnoloogiate loojaks ja omanikuks ning edaspidi tehnoloogia arendajaks.**

Üks efektiivsemaid koostöö vormiks on ühiste iduettevõtete „start-up“-e loomine.

- Eestis puudub selline lihtne ja legaalselt pädev ühiste iduettevõtete loomise mehhanism, mis oleks atraktiivne nii ettevõtjatele, ülikoolidele kui ka teadlastele.
- bürokraatlikud ja seadustest tulenevad jäigad reeglid takistavad ettevõtlikkust.

Intellektuaalomandi kaitse

Eduka TAI jaoks vaja arendada efektiivset intellektuaalse omandi kaitset

- Patentimine suurendab oluliselt loodud intellektuaalse omandi väärtust
- vähendab ettevõtetele selle hilisema kasutamise riske

Ülikoolid peaksid senisest enam ärgitama teadlasi oma teadustulemusi patentima ja ettevõtteid selles osalema.

- luua patentimist stimuleeriv ühtne legaalselt pädev süsteem, mis oleks atraktiivne nii **ettevõtjatele, ülikoolidele kui ka teadlastele**
- soosida ülikoolide ja ettevõtete ühiseid patente
- vaadata üle senine patendi autorite, ülikooli ja ettevõtte õigused patendile.

Riigi toetuste süsteem

Eestis on **ettevõtetele** TA stimuleerimiseks antav toetus võrreldes arenenud riikidega väga tagasihoidlik: Eestis 2021. 0,07% SKP-st, OECD riikide keskmine oli 0,21% SKP-st. Riigi 2022. aasta 30,1 miljoni eurosest erasektori TA toetusest moodustas ettevõtete baasfinantseerimine 22% ehk 6,6 miljonit eurot.

Riigitoeline innovatsiooni rahastamine peab olema fokusseeritud valitud prioriteetsete suundade olulistesse projektidesse, seda nii ettevõtetele kui nendega seotud ülikoolidele

- toetused peaksid olema suuremamahulised
- toetuste andmise läbivaks praktikas peaks olema järjekindlus, mis tagaks loodud tehnoloogiate ja toodete juurutamise
- tuleks leida võimalus ülikoolide ja teadusasutuste teadlaste kaasamiseks toetatavatesse projektidesse

Oluline on eesmärk: uute kõrgtehnoloogiliste ettevõtete teke ning tööstusharude areng.

TÄNAN!



03.12. 2025